

UNIVERZITA KARLOVA V PRAZE

FAKULTA SOCIÁLNÍCH VĚD

Institut komunikačních studií a žurnalistiky

Tomáš Plhoň

**Komparace zpravodajství České televize a
televize Nova o kauze Kuřim**

Bakalářská práce

Praha 2009

Autor práce: **Tomáš Plhoň**

Vedoucí práce: **PhDr. Alice Tejkalová**

Oponent práce:

Datum obhajoby:

Hodnocení:

Bibliografický záznam

PLHOŇ, Tomáš. *Komparace zpravodajství České televize a televize Nova o kauze Kuřim*. Praha: Univerzita Karlova, Fakulta sociálních věd, Institut komunikačních studií a žurnalistiky, 2009. 50 s. Vedoucí diplomové práce PhDr. Alice Tejkalová, CSc.

Anotace

Bakalářská práce „Komparace zpravodajství České televize a televize Nova o kauze Kuřim“ pojednává o výsledcích komparativní analýzy hlavních zpravodajských relací obou televizí: Událostí ČT a Televizních novin. Analýza zkoumá nejprve postavení kauzy ve zpravodajské agendě obou pořadů. Dále se zaměřuje na zkoumání plnění normativních žurnalistických kritérií a v případě České televize i na plnění úlohy televize veřejné služby a Etického kodexu České televize. Dalším okruhem zkoumání je posouzení tendence obou redakcí k užívání narativních prvků, resp. ke zvýraznění emocionální roviny událostí, o kterých referují. Nakonec posuzuje způsob užívání audiovizuálního jazyka s přihlédnutím k jeho vizuální složce. Závěrečné srovnání porovnává společné i odlišné prvky nalezené při zkoumání jednotlivých okruhů a odpovídá na otázku, zda hlavní zpravodajská relace České televize dokázala plnit službu veřejnoprávního média.

Annotation

Bachelor thesis „Comparison of News Coverage of Kuřim Cause in Czech Television and Nova TV“ deals with results of comparative research of two main news reports of both televisions – Události ČT and Televizní noviny. For start, the research explores the position of the cause in news agenda of both programs. Next it points at filling normative standards of journalism and in the case of Czech television also at performing its mission of public television and informing according to the ethics code of Czech television. Another range of the research is exploring the trend of both editorial staffs of using narrative codes, or emphasizing an emotional level of events. At last the research confronts common and uncommon features found in exploring

individual ranges and answers the question, whether the main news edition of Czech television was able to follow the mission of public medium.

Klíčová slova

Zpravodajství, televize, médium veřejné služby, Nova, Česká televize, infotainment, bulvarizace, Kuřim

Keywords

News, television, public medium, Nova, Czech television, infotainment, scandalisation, Kuřim

Prohlášení

1. Prohlašuji, že jsem předkládanou práci zpracoval samostatně a použil jen uvedené prameny a literaturu.
2. Souhlasím s tím, aby práce byla zpřístupněna veřejnosti pro účely výzkumu a studia.

V Praze dne 20. 5. 2009

Tomáš Plhoň

Poděkování

Na tomto místě bych rád poděkoval vedoucí své bakalářské práce PhDr. Alici Tejkalové za pomoc a čas, který mi věnovala při řešení problematiky. Zároveň bych rád poděkoval Mgr. Radimu Wolákovi za poskytnutí audiovizuálních záznamů.

OBSAH

1. UVOD
2. TEORETICKÁ VÝCHODISKA
 - 2.1 *Definice základních pojmů*
 - 2.2 *Rozdělení veřejnoprávních a komerčních médií v ČR*
3. METODOLOGICKÁ VÝCHODISKA
4. POPIS „KUŘIMSKÉ KAUZY“
5. ANALÝZA TELEVIZNÍCH NOVIN
 - 5.1 *Postavení „Kuřimské kauzy“ ve zpravodajské agendě Televizních novin*
 - 5.2 *Posouzení informační kvality z hlediska věcnosti a objektivity*
 - 5.3 *Důraz na emocionalitu a využívání narativních prvků*
 - 5.4 *Užití audiovizuálních výrazových prostředků*
6. ANALÝZA UDÁLOSTÍ ČT
 - 6.1 *Postavení „Kuřimské kauzy“ ve zpravodajské agendě Událostí ČT*
 - 6.2 *Posouzení informační kvality z hlediska věcnosti a objektivity*
 - 6.3 *Důraz na emocionalitu a využívání narativních prvků*
 - 6.4 *Užití audiovizuálních výrazových prostředků*
7. POROVNÁNÍ POZNATKŮ ANALÝZY
8. ZÁVĚR
9. RESUMÉ
10. SUMMARY
11. SEZNAM POUŽITÉ LITARATURY

PŘÍLOHY

1. ÚVOD

V momentě vzniku této práce uplynulo od událostí v Kuřimi týkajících se týrání v rodině Maueroých už téměř dva roky. Agenda současných médií však stále na ony události myslí. Patrné to bylo například v dubnu roku 2009, kdy Olomoucký vrchní soud potvrdil několika aktérům této mediální kauzy jejich dosavadní tresty. Česká média nenechala toto rozhodnutí bez povšimnutí a z jejich informování je patrné, že se spoléhají na to, že publikum má ony události stále v paměti.¹

Tento předpoklad nepovažuji za bezdůvodný. V létě roku 2007 si události v Kuřimi získaly pro sebe pozornost téměř veškerých médií a ještě dnes by průměrnému konzumentovi televizního zpravodajství jistě nebyly neznámé pojmy jako „Anička“, „Barbora Škrlová“, „Hnutí grálu“ nebo „týraný Ondřej“. Jak ve své práci ostatně hodlám dokázat, nebyla „kuřimská kauze“ jen mediální událostí, ale fenoménem, který se do určité míry dotýkal celé společnosti. Média, především ta bulvární, byla nicméně jedním z hlavních prostředků šíření tohoto fenoménu.

Vzhledem k charakteru těchto událostí, které byly bezesporu typicky bulvárního charakteru už pro silný prvek násilí, skandalizaci (již zajistily pikantní záběry přímo z místa činu) a fantastičnost², často pozornost některých médií překvapovala. Zejména pohybujeme-li se v evropském diskurzu, kde mají silnou tradici média veřejné služby se svými jasně danými žurnalistickými normami.

Vzhledem k tomu, jak dlouho se události v Kuřimi a události na ně přímo navazující vyvíjely a jak silná a vlivná byla sociální konstrukce³, na níž se v tomto případě média silně podílela, bude zajímavé ohlédnout se zpět a zjistit, nakolik tato kauza zahýbala se základy veřejnoprávního sektoru. Ten, jak známo, by měl kromě

¹ např.: *Kuřimská kauza bude mít patrně dohru u Nejvyššího soudu* [online]. 2009 [cit. 2009-05-15]. Dostupný z WWW: <<http://www.ceskenoviny.cz/zpravy/kurimska-kauza-bude-mit-patrne-dohru-u-nejvyssiho-soudu/374758>

² LANGER, Jonh. *Tabloid Television. Popular Journalism and the 'Other News'*. [s.l.] : [s.n.], 1998. 200 s.

³ LUCKMANN, Thomas, BERGER, Peter L. *Sociální konstrukce reality*. [s.l.] : [s.n.], 2001. 216 s.

jiného sloužit jako filtr skutečně relevantních informací a být tak zárukou dobré informovanosti pro občanskou společnost moderní doby. Pochopitelně se už dnes objevuje mnoho pochyb o tom, zda veřejnoprávní média tuto roli zvládají a spor, který se v oboru mediálních studií vede, zatím nevedl k uspokojivé odpovědi.⁴

Rozhodl jsem se postavit na jednu stranu způsob, jakým o kauze referovalo veřejnoprávní médium – konkrétně Česká televize na svém prvním okruhu – a jak o ní referovalo médium soukromé. Za soukromý sektor jsem zvolil televizi Nova coby reprezentanta obecně vnímaného jako bulvárního.⁵

Domnívám se, že výsledek komparace mezi dvěma hlavními zpravodajskými relacemi těchto dvou televizí by mohl významně přispět do existující diskuse a přinést přinejmenším empirická data, která se mohou stát podkladem pro další argumenty – ať už jedné či druhé strany.

Vzhledem k tomu, že hlavním cílem je posouzení informační kvality, zvolil jsem metodu kvalitativního výzkumu. Domnívám se totiž, že kvantitativní metoda s předem určenou hypotézou nemůže dostatečně posloužit výzkumu, který je do velké míry založen na normativní bázi. Volba proměnných by zde byla zavádějícím krokem, jehož výsledky by byly pochybné a těžko by přispěly do zmiňované diskuse.

2. TEORETICKÝ VÝCHODISKA

2.1 Definice základních pojmů

Na úvod bych chtěl definovat základní pojmy, s kterými budu v analýze pracovat. Jedním z klíčových výrazů je „infotainment“, který sice patrně v analýze nepadne přímo, ale bude se zkoumáním infotainmentu soustavně zabývat. Dle definice se jedná o bulvarizaci a snahu prosadit se na trhu zábavnou formou. Jakkoliv je tento pojem považován v rámci mediálních studií za částečně problematický a

⁴ BARDOEL, Johannes, D'HAENENS, Leen. Reinventing public service broadcasting in Europe. *Media, Culture and Society*. 2008, vol. 30, no. 3, s. 337-355.

⁵ HVÍŽĎALA, Karel. *Moc a nemoc médií*. [s.l.] : [s.n.], 2003. Pět zvláštností české mediální krajiny, s. 173-174.

zjednodušující, označuje obvykle následek komerčního tlaku trhu, který ústí ve snahu získat a udržet si pozornost příjemce se sklonem k obcházení vážných problémů ve prospěch zločinů, sexu a skandálů.⁶

Dalšími pojmy jsou objektivita a věcnost, které jsou si definicí velmi blízké a jako takové je budu posuzovat i v analýze. Objektivitou míním „osvojení si pozice odstupu a neutrality ve vztahu k předmětu zpravodajství, absence stranění, oddanost přesnosti a dalším kritériím pravdivosti a absence skrytých motivů nebo služby třetí straně“ (McQuail, 1999, st. 172). Tento specifický přístup k procesu pozorování a zpravování se stal postupně převládajícím ideálem při vymezování role profesionálního novináře. Objektivita též souvisí s relevancí zpráv, neboť média by měla poskytovat vyčerpávající zásobu a výběr těch společensky nejdůležitějších zpráv a podkladových informací v okolním světě.

Naopak věcností rozumím takové vystavení zprávy, které nebude obsahovat „hodnocení z pohledu novináře, tedy výpověď o tom, zda hodnocený objekt má či nemá požadované vlastnosti. Hodnocení je tedy vždy normativní, vždy implikuje, jak by něco mělo být...i v případě, kdy hodnocené objekty jsou označeny vlastnostmi, které jsou obecně pokládány za uznávané, žádoucí nebo nežádoucí...vyjadřují se též pomocí adjektiv.“⁷ (Schulz, 2005, st. 53).

Důležitým klíčovým pojmem je také „audiovizuální jazyk“. Jde o výraz obsahující výrazové a vyjadřovací prostředky, s nimiž pracuje redaktor televizního zpravodajství. Metodicky se dělí na složku obrazovou a zvukovou. Jejich organizace a kompozice do zpravodajské struktury vrcholí ve fázi stříhové montáže a celkové skladby televizní zpravodajské relace. Základní jednotkou audiovizuálního jazyka je záběr.⁸

Do souvislosti je potřeba také uvést termín „headline“, resp. titulek. Ten u televizních zpráv „akusticky nebo v kombinaci s vizuální složkou odděluje jednotlivé

⁶ MCQUAIL, Denis. *Úvod do teorie masové komunikace*. Praha : Portal, 1999. 447 s

⁷ SCHULZ, Winfried. Informační kvalita a její měření. In *Analýza obsahu mediálních sdělení*. [s.l.] : [s.n.], 2005. s. 50-68.

⁸ LOKŠÍK, Martin. Televizní zpráva a televizní zpravodajství. In *Zpravodajství v médiích*. [s.l.] : [s.n.], 2005. s. 156.

zprávy, upozorňuje, naznačuje obsah a přitahuje pozornost.“⁹ Přehled zpráv, který obvykle uvádí celou zpravodajskou relaci, je výběrem těch událostí, které redakce dané relace považuje za nejrelevantnější.

2.2 Rozdělení veřejnoprávních a komerčních médií v EU a ČR

Samotná existence veřejnoprávních médií vychází z představy o „veřejném zájmu“ médií. Jedná se nejčastěji o elektronická média, která od počátku čelila omezením ze strany vysokých nákladů a technických předpokladů. Přitom „povaha veřejných očekávání v oblasti vysílání je značně rozdílná a sahá od pojetí minimálního nebo dobrovolného až k podrobnému a povinnému.“

O veřejnoprávních médiích hovoříme především v evropském kontextu, a to v zásadě od počátku 80. let, kdy byl narušen státní monopol díky rozšíření technologických možností (satelitní a kabelové technologie). V jednotlivých zemích se pak státní monopol omezil na existenci veřejnoprávních médií. (McQuail, 1999)

Ačkoliv debata o smyslu existence veřejnoprávních médií existovala vždy, v poslední době nabírá mezi politiky v rámci Evropské unie na síle tržně orientovaný přístup k této debatě. Jedním ze zdrojů tohoto přístupu je rozmach digitálního vysílání, který dává politikům možnost nového partnerství s daleko větším množstvím soukromých vysílatelů. Druhým takovým (a poměrně dlouho existujícím) zdrojem je potom skutečnost, že vlády sice mohou do jisté míry ovlivňovat strukturu veřejnoprávních institucí, ale nikoliv mediální obsahy.¹⁰

Mluvíme-li o českém kontextu, musíme mít na paměti, že stejně jako v ostatních evropských zemích bývalého východního bloku se zde instituce veřejnoprávních médií zrodila až na počátku devadesátých let a to podle vzoru západních zemí. Veřejnoprávní média v České republice jsou definována zákony. Konkrétně jde o Českou televizi, Český rozhlas a Českou tiskovou kancelář.

⁹ OSVALDOVÁ, Barbora. Zpráva. In *Zpravodajství v médiích*. [s.l.] : [s.n.], 2005. s. 156.

¹⁰ BARDOEL, Johannes, D'HAENENS, Leen. Reinventing public service broadcasting in Europe. *Media, Culture and Society*. 2008, vol. 30, no. 3, s. 337-355.

Tato analýza se týká především České televize, která vznikla v lednu 1992 na základě zákona 483/1991 Sb. o České televizi. Již v zákoně je televize definována jako „právní osoba disponující vlastním majetkem, jehož základem je majetek převedený z Československé televize.“

Česká televize má zároveň ze zákona povinnost mimo jiné „poskytovat objektivní, ověřené, ve svém celku vyvážené a všestranné informace pro svobodné vytváření názorů.“¹¹

Výše popsany zákon kromě toho také předjímá přijetí Kodexu České televize, tedy souboru vnitřních normativních předpisů, které by byly pro zaměstnance České televize závazné. Poslední verze tohoto kodexu byla přijata Poslaneckou sněmovnou Parlamentu České republiky 2. července 2003. V její preambuli je výslovně řečeno, že „Česká televize si musí zakládat na otevřenosti, nestrannosti a nezávislosti. Musí však také dostát povinnosti stát vždy na straně lidské důstojnosti, základních lidských práv a svobod a úcty k přírodě a kulturnímu dědictví. Programy České televize ovládá tvořivost, tolerance a kritické myšlení.“¹²

Soukromí provozovatelé terestrického televizního vysílání jsou potom zákonem č. 231/2001 Sb. definováni jako ti, „kteří toto vysílání provozuje na základě licence udělené podle tohoto zákona.“¹³ Licenci podle zákona uděluje Rada pro rozhlasové a televizní vysílání a její součástí nejsou žádná žurnalistická normativní kritéria jako objektivita, věcnost nebo přesnost ve zpravodajství.

Televize Nova, kterou bude zkoumat tato analýza, vysílá na základě licence č. 001/1993. Licence se vztahuje na majitele televize, společnost CET 21. Rada pro rozhlasové a televizní vysílání na svém 5. zasedání, konaném ve dnech 10. 3. 2009 - 11. 3. 2009, tuto licenci původně platnou do roku 2017 prodloužila o dalších osm let. Platí tedy do roku 2025, a to na základě takzvané diginovely.¹⁴

¹¹ zákon č. 483/1991 Sb., o České televizi

¹² Kodex ČT [online]. 1996-2009 [cit. 2009-05-04]. Dostupný z WWW: <<http://www.ceskatelevize.cz/ct/kodex/index.php>>.

¹³ zákon č. 231/2001 Sb., o provozování rozhlasového a televizního vysílání

¹⁴ zákon č. 304/2007 Sb., kterým se mění některé zákony v souvislosti s dokončením přechodu zemského analogového televizního vysílání na zemské digitální televizní vysílání

3. METODOLOGICKÁ VÝCHODISKA

Pro komparaci zpravodajského přístupu obou televizí ke Kuřimské kauze jsem se v analýze omezil pouze na hlavní zpravodajské relace obou televizí. Jakkoliv by zkoumání celé zpravodajské agendy mohlo odhalit zajímavé souvislosti, prostor bakalářské práce neumožnil takto důkladný postup.

Jako metoda byla zvolena kvalitativní analýza. Její protipól, tedy kvantitativní přístup ke zkoumanému jevu, byl od počátku odmítnut pro svůj omezující charakter. Volba proměnných by u kvantitativního výzkumu příliš omezila pohled zkoumání a některé důležité jevy by mohly uniknout pozornosti. Bulvární rysy zkoumané kauzy přímo determinují užití analýzy kvalitativní. V analýze je nutné ohlížet se na normativní žurnalistická pravidla, která lze jen velmi těžko měřit jako proměnné.¹⁵

Zběžné zkoumání jednotlivých vydání Televizních novin a Událostí ve sledovaném období – tedy ve dnech od středy 9. května 2007 do 6. června stejného roku – umožňuje zúžit okruhy zkoumání na několik konkrétních a na prvních pohled zřetelných jevů. Stejně tak je možné již v této fázi položit základní výzkumné otázky.

První okruh se týká samotného postavení příspěvků týkajících se Kuřimské kauzy v jednotlivých relacích a v celkovém zpravodajském pojetí kauzy ve zmíněném pořadu. Zdá se na první pohled patrné, že jak v případě Událostí, tak v případě Televizních novin byly ve sledovaném období události v Kuřimi nejčastěji vyskytující se tématem, a to jak v rámci počtu příspěvku, tak v rámci časové stopáže jednotlivých příspěvků.

Další okruh se bude týkat věcnosti a objektivity, s jakými redaktoři a editoři události zpracovali do jednotlivých příspěvků. Věcností rozumím zejména to, že zpráva nebude obsahovat „hodnocení z pohledu novináře, tedy výpověď o tom, zda hodnocený objekt má či nemá požadované vlastnosti“ (Schulz, 2005; 56. st.). Naopak objektivitou rozumím „osvojení si pozice odstupující a neutrality ve vztahu k předmětu

¹⁵ STRAUSS, Anselm, CORBINOVÁ, Juliet. *Základy kvalitativního výzkumu*. [s.l.] : [s.n.], 1999. 198 s.

zpravodajství, absence stranění, oddanost přesnosti a dalším kritériím pravdivosti a absence skrytých motivů nebo služby třetí straně.“ (McQuail, 1999; 176. str.)

Třetí okruh zkoumaných jevů je zkoumání důrazu na vyjadřovací prvky s emocionální konotací. Důraz na podtržení emocionální roviny událostí, tedy na informování o způsobu, s jakým se jednotliví aktéři událostí s nimi vyrovnávají, a to tehdy, pokud tyto informace nejsou pro diváky relevantní, je podle Wembera typickým jevem infotainmentu, k němuž televizní zpravodajství tíhne.¹⁶ V tomto okruhu se zaměřím především na užití jazykových prostředků, tedy jen minimálně na obrazovou složku jako takovou.

Nakonec budu zkoumat právě užití obrazových a zvukových složek v kombinaci s užitím jazykových prostředků. Zaměřím se zde na audiovizuální prvky, jako jsou frekvence střihu, velikost záběrů, charakteristika zabíraných objektů a budu si přitom všimnout právě kontextu, v jakém jsou tyto prostředky užívány. Již v přípravné fázi analýzy je jasné, že obě zpravodajské redakce do velké míry nadužívaly záběry zobrazující nahého Ondřeje Coufala, které byly zachyceny elektronickou chůvičkou. Zároveň velmi často zobrazovaly matku Coufala – tedy Kláru Mauerovou – ve značném emocionálním rozpoložení.

4. POPIS KUŘIMSKÉ KAUZY

Pod všeobecně vžitým slovním spojením „kauza Kuřim“ nebo také „kuřimská kauza“ se skrývá případ týrání dětí v rodině Mauerových z léta roku 2007 a události s tím spojené v následujících několika měsících.

Poprvé se zprávy o případu objevily 10. května. Soused rodiny Mauerových – Eduard Trdý – pomocí své elektronické chůvičky na hlídání dětí náhodou zachytil signál z vedlejšího domu, který zachycoval nahého chlapce zamčeného v komoře. Policie ČR na základě jeho udání na místě zasáhla. Výsledkem bylo zatčení Kláry Mauerové, matky Jakuba a Ondřeje Coufalových. Ti měli být stejně jako jejich

¹⁶ WEMBER, Bernward. Wie informiert das Fernsehen? : Ein Indizienbeweis. *List*. 1983, N. 3, s. 189.

domnělá sestra Anna Mauerová podle důkazů nalezených na místě (včetně záběrů z chůvičky) svou matkou týráni.

Všechny tři děti byly odvezeny do dětského domu sociální péče Klokánek v Brně. Údajně třináctiletá Anna Mauerová však dva dny na to z Klokánku utíká a následně je vyhlášeno pátrání, které brzy získá celostátní rozměr. Matka Klára Mauerová se mezitím policistům přiznává a uvádí, že jednala pod tlakem. Do médií zároveň uniká výpověď Ondřeje Coufala, když ji 13. května zveřejňuje server ceskamedia.cz. Přepis výpovědi působí jímavě, vzhledem k tomu, že v ní sedmiletý chlapec hovoří o velmi drastických způsobech týrání svojí matkou.

Média si – stejně jako policie – začínají postupně všímat nesrovnalostí. Například toho, že Anna nemohla z Klokánku utéct sama. Sociální pracovníce z Klokánku navíc na kameru uvádějí, že se jim údajně třináctiletá dívka zdála starší.

Média se během prvního týdne zcela zaměřují na příběh „Aničky“, jak ji shodně nazývají. Podle veřejně dostupných informací mělo jít o nalezené dítě, o které se Klára Mauerová začala starat po smrti svojí matky. Městský soud v Brně již v březnu 2007 potvrdil Mauerové opatrovnictví a vlastně tak uznal identitu Anny Mauerové.

Na základě policejních testů DNA se však ukazuje, že u městského soudu byl někdo jiný, než dívka z Klokánku. Následné pátrání odhaluje, že šlo o dceru brněnského herce Viktora Skály. To policii přivádí na stopu sekty s názvem Hnutí grálu, respektive pod její odštěpenou odnož vedenou Josefem Škrlou. I přes přísné embargo policejních úřadů přicházejí média na to, že Anna Mauerová nikdy neexistovala a ve skutečnosti šlo o Barboru Škrlovou – dvaatřicetiletou dceru Josefa Škrly.

Policisté současné do vazby zavírají sestru Kláry Mauerové – Kateřinu. Krátce na to vychází najevo, že Kateřina byla do případů zapletená mnohem více, než se zdálo. Zastupovala totiž Škrlovou na Masarykově univerzitě, kde byla přihlášená ke studiu. Zatímco podle dostupných výpovědí Klára Mauerová netušila, že za Annou se skrývá dvaatřicetiletá žena, Kateřina měla soustavně pracovat na falešné identitě Škrlové.

V souvislosti s těmito informacemi vyhlásila policie pátrání po Barboře Škrlové, která se 15. června společně se svým otcem ohlásila na úřadech v dánské

Kodani a oznámila, že se do České republiky odmítá vrátit k výslechu. Na začátku ledna 2008 byla poté nalezena v Norsku, kde se vydávala za chlapce „Adama“. Následně byla deportována do České republiky a 24. října odsouzena společně s dalšími 5 účastníky kauzy (včetně Kláry a Kateřiny Maueroových) na pět let odnětí svobody.¹⁷

5. ANALÝZA TELEVIZNÍCH NOVIN

5.1 Postavení „Kuřimské kauzy“ ve zpravodajské agendě Televizních novin

V rámci kódování tohoto okruhu jevů jsem zvolil tři hlavní kategorie. Jako první jsem si všímal, zda se příspěvek týkající se Kuřimské kauzy dostal do „headlines“ dané zpravodajské relace. Již v metodologickém úvodu jsem uvedl, že příspěvky umístěné v headlines, případně ty, které byly v tomto úvodu zařazeny na první místo, byly redakcí Televizních novin považovány za nejdůležitější.

Jako druhou kategorii jsem zvolil pořadí příspěvku v rámci relace. Číslo v této kategorii určuje, kde byl přesně příspěvek v relaci editory umístěn. Tuto kategorii však vnímám jako problematickou, neboť komerční televize mají ve zvyku umisťovat nejdůležitější zprávy až do druhé části pořadu, aby co nejdéle u obrazovek udržely diváky. Podle Daniela Berkowitze usilují televizní gatekeepři (vztaženo na komerční televize) zejména o složení pestré mozaiky témat v rámci jedné zpravodajské relace a že jejich výběr silně závisí na osobnosti toho, kdo zprávy vybírá. Považuji tedy tuto kategorii čistě za doplňkovou.¹⁸

Jako třetí kategorii jsem zvolil stopáž, tedy délku jednotlivého zpravodajského příspěvku v jednotkách času. Čas je v televizi vůbec nejcennější komoditou a domnívám se tedy, že to, jak dlouho se Televizní noviny kauze věnovaly, ukazuje na relevanci zprávy pro redakci.

¹⁷ *Mladá fronta Dnes*.

¹⁸ BERKOWITZ, Daniel. Refining the gatekeeping metaphor for local television news. *Journal of Broadcasting & Electronic Media*. 1990, no. 34, s. 55-68.

Empirické ověření dat dokázalo, že události v Kuřimi se staly pro hlavní zpravodajský pořad televize Nova zejména v prvních dnech zprávou s nejvyšší možnou důležitostí. V prvních čtyřech dnech otevírala upoutávka (tedy „headline“) na zprávu o Kuřimi celý pořad. V následujících dnech kopírovalo umístění příspěvků o událostech týkajících se týrání Ondřeje Coufala či zkoumání identity Barbory Škrlové vývoj v oné kauze.

Tabulka č.5.1.1 Postavení „Kuřimské kauzy“ ve zpravodajské agendě Televizních novin

Datum	Headlines	Pořadí příspěvku	Stopáž	Datum	Headlines	Pořadí příspěvku	Stopáž
10.5.	1.	14.	2:10	24.5.	2.	9.	2:00
11.5.	1.	2.	2:10	25.5.	-	-	-
12.5.	1.	2.	5:30	26.5.	2.	3.	1:45
13.5.	1.	1.	6:10	27.5.	-	-	-
14.5.	-	2.	4:30	28.5.	1.	4.	2:00
15.5.	-	6.	1:50	29.5.	-	-	-
16.5.	-	-	-	30.5.	-	-	-
17.5.	-	6.	1:30	31.5.	3.	7.	1:45
18.5.	2.	3.	2:00	1.6.	-	-	-
19.5.	-	2.	2:00	2.6.	-	-	-
20.5.	-	7.	1:45	3.6.	-	-	-
21.5.	-	3.	3:50	4.6.	-	2.	2:10
22.5.	2.	3.	2:40	5.6.	-	-	-
23.5.	2.	2.	2:00	6.6.	-	-	-

Zkoumání ostatních témat z agendy Televizních novin pomocí umístění v „headlines“ potvrzuje teorii, že žádné jiné události nevěnovala redakce tolik pozornosti. Pro upřesnění uvedu několik příspěvků, jejichž společenskou relevanci jsem označil na stupni od jedné do pěti podle vlastního zkoumání samotných příspěvků v relaci. Tabulkou chci naznačit, mezi kterými tématy editoři vybírali při zařazování Kuřimské kauzy do „headlines“.

Tabulka č.5.1.2. Ostatní témata Televizních novin ve sledovaném období

Datum	Popis padlinu	pořadí	relevancie
11.5.	Rakušané blokovali kvůli Temelínu 12 přechodů na hranicích	3	3
13.5.	V Brně se našel ztracený kufřík s materiály o kauze Krejčíř	2	2
14.5.	Více odpůrců radaru ve straně Zelených	2	2
16.5.	Nicolas Sarkozy se stal francouzským prezidentem	3	2
23.5.	Topolánkova vláda jednomyslně schválila finanční reformu	1	2
25.5.	Vláda bude žalovat evropskou komisi kvůli emisním povolenkám	1	3
4.6.	v Praze probíhá demonstrace proti návštěvě George Bushe v Česku	1	2

Jak již bylo uvedeno výše, další důležitou sledovanou kategorií v analýze byla časová stopáž jednotlivých příspěvků. Pořad Televizní noviny trvá přibližně 25 minut. Tento čas logicky vlivem technických a pracovních předpokladů vykazuje značné odchylky v řádu maximálně jedné minuty. Průměrně zařazuje redakce do relace přibližně patnáct příspěvků, jejichž obvyklá délka se tedy pohybuje mezi minutou a půl a dvěma minutami. Větší čas je věnován podle pozorování tématům z headlines.

Přehled v tabulce názorně ukazuje, že „kauze Kuřim“ bylo v Televizních novinách často věnováno mnohem více času. Příspěvky o ní mají stopáž často i dvojnásobně či dokonce trojnásobně delší než zmiňovaný průměr. Největší čas byl zaznamenán v prvních pěti dnech po odhalení týrání Ondřeje Coufala jeho matkou. Například v neděli 13. května se Televizní noviny věnovaly kauze celkem po 6 minut a 10 vteřin, tedy více než pětinu celkového času relace. Podobně rozsáhlý časový úsek byl kauze věnován i v sobotu 12. května (5:30) a v pondělí 14. května (4:30). Celkem v prvních pěti dnech poskytly Televizní noviny Kuřimské kauze 20 minut čistého času.

Porovnáním obou tabulek společně s časovou sousledností vývoje událostí v Kuřimi můžeme získat představu o tom, jaké faktory rozhodovaly o zařazení těchto příspěvků do headlines a vůbec o zařazení do agendy Televizních novin. Zatímco samotné odhalení týrání pomocí elektronické chůvičky nedonutilo editory věnovat

případu více místa, stejně jako vzetí Kláry Mauzerové do vazby následující den, zlom nastal s útekem domnělé „Anny“ z dětského zařízení Klokánek a s vyhlášením následného pátrání.

Zmiňovaný nejdelší příspěvek vůbec z 13. května představuje největší zlom ve vnímání kauzy a ve způsobu jejího zpravodajského pokrytí. Příspěvek byl redakcí nazván „Záhadná rodina trýznitelky“ a kromě zpravodajského shrnutí doposud známých událostí, kterými je příspěvek zahájen, se věnuje neznámé identitě „tety Kateřiny“ – tedy Kateřiny Mauzerové, která se měla na týrání podílet. Na příspěvek plynule navazuje druhý zpravodajský materiál, který je spíše přečtením policejního protokolu výpovědi Ondřeje Coufala. Za oběma příspěvky navíc následuje přímý přenos do Brna, kde se redaktor ptá vyšetřovatelů, jak mohly záznamy výslechu uniknout.

V následujících dnech se referování o „Kuřimské kauze“ vrací do normálního stavu, příspěvky mají běžnou stopáž kolem dvou minut, vytrácejí se i z „headlines“. Tam se objevují jen 18. května, kdy policie prohledává v rámci pátrání po „Aničce“ brněnské byty, včetně bytu Jakuba Patočky. Vyšší pozornost, kterou redakce tento den kauze věnuje, připisují faktu, že se redaktorům podařilo exkluzivně odhalit místo prohlídky a na místo dorazili ještě před policií.

Za další předěl ve vnímání kauzy redakcí Televizních novin jsem označil příspěvek z 21. května nazvaný „Další záhada v pátrání po třináctileté Anně“. Jak již bylo uvedeno v přehledu o událostech v Kuřimi, ve stejný den vyšel v tištěné verzi deníku Mladé fronty Dnes článek o tom, že v zařízení Klokánek byla ve skutečnosti Barbora Škrlová. Fakt, že kauze se v tento den věnovala redakce delší dobu – 3 minuty a 50 vteřin – je však nutné připsat druhé společenské rovině celé kauzy. Ministerstvo spravedlnosti totiž oznámilo plán na novelizaci zákona, podle kterého by se neměly zveřejňovat fotografie týraných obětí.

Následují příspěvky z 22., 23., 24., 26., 28. a 31. května, které byly všechny zařazeny v headlines. Také tento fakt svědčí o závažnosti, kterou redakce „kuřimské kauze“ připisovala. Všechny se věnují zejména odhalení zapojení Kateřiny Mauzerové a Barbory Škrlové do případu, jejich stopáž však nepřesahuje dvě minuty, nebo jen v minimální míře.

Posledním příspěvek ze 4. května, který nepřináší žádné ověřené informace, jen údajné napojení Barbory Škrlové na sektu hnutí Grálu, již do headlines zařazen nebyl. Lze usuzovat, že jedním z faktorů, které „kauzu Kuřim“ v Televizních novinách postupně upozadily, byla návštěva George W. Bushe v Praze 4. a 5. května.

5.2 Posouzení informační kvality z hlediska věcnosti a objektivit

Analýza ukázala, že redakce Televizních novin si během práce na příspěvcích o „Kuřimské kauze“ nedokázala udržet věcnost. Příspěvky obsahují četné hodnotící soudy a přívlastky s názorovou konotací. Z celkových devatenácti příspěvků, které Televizní noviny kauze věnovali, jich bylo dvanáct shledáno jako problematických z hlediska udržení profesionální věcnosti.

Nejčastěji šlo o označení či přezdívání jednotlivých aktérů události různými metaforickými přezdívkami. Ve většině případů se tak dělo v prvních pěti dnech od odhalení týrání (10. Května). Nejvíce patrné bylo označování Kláry Mauerové jako „trýznitelky“.

Nejméně byla věcnost udržována v prvním příspěvku 10. května. Příspěvek s názvem „Otřesný případ týrání v Kuřimi“ obsahoval následující slovní spojení:

- „otřesný případ“
- „tímto zřídlným způsobem“
- „naprosto nepochopitelné je, že žena studovala sociální pedagogiku...“
- „nikdo nedokáže pochopit, jak mohla žena, která by měla v budoucnu pracovat s postiženými...“

Výše popsaná spojení nemusí být nutně nepravdivými výroky, obsahují však redaktorův názor či hodnocení situace. Zejména hodnocení situace jako „otřesný případ“ se opakovalo i v příspěvcích v následujících dnech. Stejně tak hodnocení záběrů týraného Ondřeje Coufala jako „hrůzných“ či aktu týrání jako „zřídlného“.

Za závažné odchýlení se od věcnosti můžeme označit také některé implikace, které redaktoři v rámci případů podnikají. Například v příspěvku z 12. května redaktor výslovně říká:

„místo toho, aby se situace pomalu uklidňovala, je to přesně naopak.“

Zmíněný výrok obsahuje předpoklad, že dva dny od začátku událostí by se již neměly objevovat nové informace. Stejně problematický je výrok v příspěvku z 22. května (název „Případ týrání se komplikuje“). Příspěvek informuje o dopisu Jakuba Patočky, v kterém tento rodinný přítel Maueroových přiznává, že Anna Mauerová nikdy neexistovala a že se ve skutečnosti jedná o Barboru Škrlovou. Toto zjištění redaktor kvituje slovy:

„těžko říct, zda se tomuto tvrzení dá věřit.“

Podobnou odchylku od věcnosti odhalila analýza i v příspěvku 31.5., kdy redaktor říká:

„Asi málokoho překvapí, že se případ týrání malého Ondřeje z Kuřimi a záhady kolem identity malé Aničky dále zamotává.“

Naopak odlišné poznatky nabídla analýza ve zkoumání objektivity. Ve valné většině příspěvků bylo použito rozličných zdrojů, včetně těch spjatých přímo s obžalovanými. Postoj redakce Televizních novin sice nejde hodnotit jako zcela nezaujatý, v kauze s natolik průkaznými prvky o týrání dětí to však nelze označit za stranění redakce, ale za převládající kulturní vzorce¹⁹ sdílené v české společnosti. V příspěvcích také nelze mluvit o presumpci neviny, ovšem i to je pochopitelné vzhledem k charakteru případu.

Z celkového počtu devatenácti příspěvků věnujících se „Kuřimské kauze“ jich bylo za problematických z hlediska objektivity označeno devět. Hlavní odklony od objektivity byly zaznamenány hlavně v častém užívání spojení „*podle našich informací*“ nebo „*podle dobře informovaného zdroje*“, tedy označení původu informace bez jasného uvedení zdroje.

Naopak za nejzávažnější označuji příspěvek ze 17. května („Policisté stále pátrají po Aničce“) v němž redaktorka oslovila senzibila Bohumila Dvořáčka. Jeho výpověď předchází záběr jeho samotného ve chvíli maximálního soustředění nad fotografií „Aničky“, zatímco si sám pro sebe šeptá nesrozumitelné věty. V samotné

¹⁹ JIRÁK, Jan, BURTON, Graeme. *Úvod do studia médií*. [s.l.] : [s.n.], 2001. 392 s.

výpovědi poté vyslovuje názor, že „Anička“ by se měla nacházet ve čtvercové chatě s půdním prostorem a s výhledem na tři kopce. Policie ji podle něj najde do tří dnů velmi vysílenou. Tuto informaci nelze z žádného hlediska posuzovat za relevantní a docela určitě nejde o objektivní zdroj.

Podobně závažné překročení kritéria objektivity bylo zaznamenáno ve chvíli, kdy se redaktoři Televizních novin stali spoluvůrci událostí, o kterých referovali. V příspěvku z 18. května („Brno: prohlídka bytů kvůli Aničce“) se referuje o prohlídce bytu Jakuba Patočky následujícím způsobem. Ze samotného textu je patrné, že přítomnost novinářů ovlivnila průběh událostí:

„Před dvěma hodinami skončila šestnáctá domovní prohlídka, která však připomínala spíše frašku. Policisté měli pravděpodobně namířeno do bytu paní Patočkové, sestry bývalého předsedy zelených. Novináři je však předstihli. Celá akce tak skončila dříve, než mohla začít a kriminalisté se do domu vůbec nedostali. Na Jakuba Patočku měli přítom políčeno už od včerejšího večera. Policisté hlídali před jeho domem celou noc, na jejich zvonění však nikdo neodpovídal. Teprve ráno se na základě soudního povolení rozhodli byt otevřít.“

Většina příspěvků byla však zpracována objektivně a s relativně velkým počtem informačních zdrojů, včetně zapojení obecné roviny problému. V mnoha příspěvcích tak lze nalézt výpověď ministra práce a sociálních věcí Petra Nečase nebo ministryně školství Dany Kuchtové, stejně jako dalších osob odpovědných za politiku státu vůči týraným dětem.

5.3 Důraz na emocionalitu a využívání narativních prvků

Přístup redakce Televizních novin dával přednost v zaměření se na emocionální rovinu událostí, tedy na způsob, jakým se s nimi vyrovnávali její aktéři. Vysvětlují si to kromě jiného silným charakterem seriality v charakteru vývoje celé kauzy, tak jak ji popisuje Bell²⁰. Kuřimská kauza je skutečně charakteristická velkým počtem aktérů a

²⁰ BELL, Allan. *The Language of News Media*. [s.l.] : Blackwell, 1991. 296 s.

dlouhodobým, či přímo pokračujícím dějem. Stejně tak jako v televizním seriálu se proto vypravěč (v tomto případě zpravodajská redakce) zaměřuje na vyprávění emocí.

Samotný fakt, že redaktori Televizních novin se rozhodli akcentovat tyto prvky, či je přímo do interpretace událostí vnášet, nelze vnímat negativně ve světle zjištění Machilla, Köhlera a Waldhausera, jejichž výzkum dokázal, že užití narativních prostředků zvyšuje pravděpodobnost přijetí sdělení respondentem²¹. Vzhledem k normativnímu pohledu na zpravodajství však je potřeba negativně vnímat ty případy, kdy narativní způsob pohledu na události informace zdeformoval či zkreslil.

Některé narativní prvky provázejí celé sledované období. Například označování aktérů událostí familierními jmény. Zde se opět vracíme k zmiňované serialitě. Ondřej Coufal byl tak nejčastěji nazýván „Ondrou“, ve většině případů s přívlastkem „týraný“. Fiktivní hledaná osoba – Anna Mauerová – byla zase v naprosté většině příspěvků označována jako „třináctiletá Anička“. Sestra Kláry Mauerové Kateřina, která, jak se později ukázalo, byla v případě týrání silně zapletena, byla zase přezdívána jako „teta Kateřina“ – podle přepisu výslechu Ondřeje Coufala, který se 13. května objevil na webu ceskamedia.cz.

Důraz na narativní pojetí událostí je nejvýraznější hned v prvním příspěvku z 10. května („Otřesný případ týrání v Kuřimi“). Z něho uvádím slova, kterými redaktor příspěvek uvádí:

„Policejní fotografie, komora pod schody a bez oken, plocha asi dva metry čtvereční. Děsivý význam dá těmto fotkám až skutečnost, že právě tady strávil osmiletý Ondra nejhorší chvíle svého života, na betonu, nahý a svázaný do kozelce. Vlastní matka mu ruce a nohy spoutala lepicí páskou. Takto ho po několik měsíců nechávala za trest ležet. Chlapec jedl pouze zbytky jídla ze země a svou potřebu mohl vykonávat jen do kbelíku nebo na zem.“

Podobný příklad je možné uvést i za příspěvek z 12. května („Chlapec v nemocnici, dívka uprchla z Klokánku“):

²¹ MACHILL, Marcel, KÖHLER, Sebastian, WALDHAUSER, Markus. The Use of Narrative Structures in Television News. *European Journal of Communication*. 2007, vol. 22, no. 2, s. 185-205.

„Pro malého Ondru to ještě včera vypadalo jako šťastný konec jednoho zlého snu. Se svým bratrem i nevlastní sestrou byli převezeni do brněnského Klokánku a podle našich informací je tam navštívil i otec. Noční kontrola však zjistila, že třináctiletá Anička zmizela“

Významný rys narativního pojetí zpráv můžeme nalézt také v příspěvku z 21. května s názvem „Jména a snímky dětských obětí by se neměly dál zveřejňovat“. Jak už naznačuje jméno příspěvku, nejde o zprávu přímo se týkající Kuřimské kauzy, je s ní jen volně spjata. Ministerstvo spravedlnosti České republiky zveřejnilo plán, podle něhož by mělo být trestné zveřejnění jmen a fotografií dětských obětí týrání. O to více překvapí dramatický spád, s jakým jsou informace předkládány:

„Otřesná výpověď osmiletého Ondry a záběry, které už každý z nás důvěrně zná“

Následuje čtení přepisu výpovědi, kterou zveřejnil server cekamedia.cz. Tu čte dětský chlapecký hlas, který je dokonce pro zvýšení efektu podbarven dramatickou, téměř hororovou hudbou.

K narativním postupům se celkem logicky uchýlovali redaktoři také v pozdějším stádiu sledovaného období, kdy souvislostí i informací přibývalo. Nejčastěji užívali metody shrnutí, jako v příspěvku z 31. května („Další informace v případě týraného Ondřeje“):

„Všechno začalo asi před měsícem nalezením sedmiletého Ondřeje svázaného v komoře, kam ho zavřela jeho matka Klára Mauzerová. Dnes už má celý případ přes deset hlavních aktérů, v podstatě je ale stále méně jasnější, kdo je kdo.“

5.4 Užití audiovizuálních výrazových prostředků

Jako první charakteristický rys užívání audiovizuálního jazyka ve sledovaném období na případu „Kuřimské kauzy“ bylo velmi časté, snad až příliš časté zařazování omezeného počtu záběrů. Jedná se zejména o záběry Ondřeje Coufala zachycené dětskou chůvičkou. Coufal je na nich zobrazen nahý, zavřený v komoře, navíc zachycen přímo během toho, kdy ho jeho matka Klára Mauzerová nutí jíst potravu sebranou ze země. Záběry jsou natočené v takzvaném nočním módu, tedy ve tmavých

zelených barvách, což samo o sobě zvyšuje jejich dramatický efekt. Záběry nebyly logicky zachyceny kameramany televize Nova, ale sousedem Maueroových Eduardem Trdým, který se na vysílání chůvičky napojil omylem (viz popis kauzy). Je nicméně zarážející, že si záběry nahrál na svůj DVD přehrávač a posléze je nabídl televizi. Přičemž není ani obvyklým jevem, že hlavní zpravodajská relace zařadí amatérské záběry nevalné kvality. Pro ukázkou uvádím několik fotografií z popsanych záběrů:



obrázek č. 5.4.1 a 5.4.2 Záběry Ondřeje Coufala pořizené elektronickou chůvičkou

Na horním obrázku je jasně vidět Trdého televize, na kterou byl záběr zachycen ještě první den kauzy, tedy 10. května. Na spodním obrázku je zřetelně vidět Coufalův obličej, který je však zakryt digitálním rozmazáním, zřejmě v souladu s právní normou.²²

²² zákon č. 40/1964 Sb., občanský zákoník, §11

Tyto záběry byly užívány po celou dobu sledovaného období a ve způsobu jejich zařazení do zpravodajství můžeme jednoduchou implikací přijít na funkce, které v daných příspěvcích mají. Nejčastěji se záběry objevují ve spojitosti s následujícími významy:

- „malý Ondra“
- „případ týraní“
- „trýznitelka“

Tyto skandalizující záběry byly často užívány i několikrát během jednoho příspěvku. Jen během prvních pěti dnů zaznamenala analýza osmkrát užití těchto záběrů, které pravděpodobně vznikly všechny v jeden den, a to sice 10. května. Celkově za sledované období bylo zaznamenáno 13 případů užití těchto záběrů.

Dalším opakujícím se prvkem, který redakce hojně využívala, bylo zobrazování Kláry Maurová na záběru z prvního dne. Maurová je zde čerstvě přivezena do vazby a čeká na lavici u okresního soudu v Brně. Je přitom zřetelné její emocionální rozpoložení – po tváři jí stékají slzy a její hlas je silně rozechvělý:



Obrázek č. 5. 4. 3. Záběr Kláry Maurové ve vazební síni

Tento záběr byl v prvních pěti dnech použit pětkrát, ve zbylé části sledovaného období už ho redaktoři příliš často nepoužívali – objevuje se jen třikrát. Vysvětlení nacházím ve skutečnosti, že následující události osobu Kláry Maurové upozadují a staví jí do role, která není tak jasně čitelná. Mnohem častěji se příspěvky zaměřovali na osobu údajné „Anny“.

Její osobnost redaktoři od začátku do konce označovali za „opředenou záhadami“, čímž označovali skutečnost, že o ní nebylo možné získat žádné informace a její identitu provázelo několik nesrovnalostí. Zpočátku jsou znatelné tendence se informování o ní vyhýbat. Například v příspěvku z 10. května, kde se kromě o Ondřejovi a jeho bratru Coufalovi mluví ještě o „třináctileté dívce, jejíž stav je údajně ze všeho nejhorší.“ Stejná situace se opakuje i v příspěvku následující den.

Změna přichází 12. května, kdy Anna (Barbora Škrlová) utíká z brněnského Klokánku a redaktoři jsou postaveni před povinnost o tom referovat. Vzhledem k tomu, že k Anně (Škrlové) není možné získat obrazový materiál, nahrazovali jej editoři a redaktoři rodinnou fotografií, kterou zřejmě poskytla rodina Maueroových.



Obrázek č. 5. 4. 4. Údajná fotografie Anny Mauerové

Způsob zobrazování „Anny“ se mění 21. května v příspěvku nazvaném „Další záhada v pátrání po třináctileté Aničce“. Redaktor v tomto příspěvku získal reakci údajné kamarádky Barbary Škrlové, která je natočena zády ke kameře. Kamarádka potvrzuje, že Annu hrála Škrlová. V té souvislosti se objevují fotografie Škrlové, které opět nahrazují existující záběry. Fotografie se po zbytek sledovaného období objevují jako nástroj reprezentace Škrlové, jsou však střídány s fotografií údajné Anny a vyjadřují tak kontrast v proměně vnímání její identity. Pro upřesnění uvádím také jednu z fotografií Škrlové, která byla použita:



Obrázek č. 5. 4. 5. Fotografie Barbory Škrlové

Vrátíme-li se ještě na začátek sledovaného období, zaznamenala analýza ještě několik signifikantních prvků v obrazové složce zpravodajství, které se v referování o kauze opakují. Předně informování o dětském centru Klokánek je vždy doprovázeno záběrem, který začíná celkem (pohled na celou budovu brněnského sociálního zařízení) a pomocí transfokátoru je přiblížen až do polodetailu. Ten obvykle končí na nápisu „Klokánek“.

Identickým způsobem je vyobrazován dům rodiny Maueroových v Kuřimi. Zde je zarážející detailní záběr na adresu domu, v kterém Mauerovi žili. Ve městě, které nemá ani dva tisíce obyvatel, je potom poměrně jednoduché daný dům vystopovat. Jakkoliv zřejmě jeho zobrazování není proti žádné právní normě, naráží na sekundární viktimizaci celé rodiny a je přinejmenším neetické.²³

²³ *Etický kodex novináře* [online]. 2008 [cit. 2009-05-08]. Dostupný z WWW: <http://syndikat-novinaru.cz/index.php?web=1&main=5&id=36&main_tit=Etika&sub_tit=Eticky_kodex>



Obrázek č. 5. 4. 6. Záběr na dům Maueroových v Kuřimi

V čase mezi 12. a 21. květnem je hlavním tématem reportáží pátrání po Anně a tomu také odpovídá záběrová skladba. Kromě výše zmíněných záběrů převládají zejména obrazové materiály zachycující policisty při pátrání. Valná většina z nich však pochází hned z prvního dne pátrání, tedy z 12. května. Stáří těchto záběrů přitom není nikde označeno a divák tak nabere dojem, že jsou aktuální (v tomto případě to nemá žádný vliv na předávané sdělení – pátrání totiž stále probíhá).

Celkově v obrazové složce nejčastěji převládá polodetail, kterého je hojně využíváno především při zobrazování osob. Celky jsou užívány při prezentaci budov (Klokánek, dům Maueroových, policejní stanice), naopak detaily při zabírání menších objektů (dopis Anny, soudní posudek Anny, přepis výpovědi Ondřeje Coufala).

Hojně je užíváno transfokátoru, který nejčastěji přechází z celku do polodetailu. Transfokátor byl často užíván současně s pohybem kamery kolem své vertikální osy. Obojí – ať už transfokátor sám o sobě, či současně s otočením kamery – má za výsledek zvýšení dynamičnosti ve vnímání zpravodajství. Nabízí se zde však otázka, zda se tím současně nedeformuje obraz reality. Také estetické vnímání (jakkoliv je u zpravodajství z normativního hlediska marginální) je u transfokovaných záběrů přinejmenším pochybné.

Stejně otázky vyvstávají také u stříhové skladby, respektive u její rychlosti. Průměrná délka záběru činí odhadem (rozsah analýzy bohužel neumožnil přesné měření kromě jiného z časových důvodů) méně než dvě vteřiny. Záběry sou za sebe řazeny logicky a zpravidla je dodržována zásada záběrové triády (Lokšík 2005).

Přesvědčivou odpověď na výše přednesené otázky by však musel přinést úplně jiný druh výzkumu.

6. ANALÝZA UDÁLOSTÍ ČT

6.1 Postavení „Kuřimské kauzy“ ve zpravodajské agendě Událostí

Pro co nejmenší zkreslení při následné komparaci jsem zachoval kódování z analýzy Televizních novin. Budu tedy opět sledovat tři kategorie, a to sice přítomnost či nepřítomnost upoutávky na příspěvek v „headlines“ a jeho pozici v „headlines“.

Jako druhou kategorii ponechávám umístění příspěvku v rámci celé zpravodajské relace. Také u této analýzy je potřeba připomenout, že tato kategorie je spíše doplňková a že nemá příliš určující charakter. Na druhou stranu televize veřejné služby málokdy příspěvky s nejvyšší důležitostí zařazuje do poloviny relace, jak to má ve zvyku televize Nova, ale často nejdůležitějšími událostmi relaci začíná. Přesto lze na toto téma stěží nalézt přesvědčivý výzkum a je nutné odkázat se na zkušenosti.

Závěrem se opět zaměřím na stopáž, tedy délku jednotlivého zpravodajského příspěvku v jednotkách času.

Tabulka č.6.1.1 Postavení „Kuřimské kauzy“ ve zpravodajské agendě Událostí

Datum	Headlines	Pořadí příspěvku	Stopáž	Datum	Headlines	Pořadí příspěvku	Stopáž
10.5.	-	3.	2:10	24.5.	-	8.	2:00
11.5.	2.	2.	2:20	25.5.	-	3.	0:10
12.5.	1.	1.	2:00	26.5.	-	8.	2:00
13.5.	-	9.	2:30	27.5.	-	4.	1:45
14.5.	1.	1.	6:50	28.5.	2.	4.	2:00
15.5.	2.	15.	3:40	29.5.	-	-	-
16.5.	-	9.	2:35	30.5.	-	-	-
17.5.	-	4.	1:40	31.5.	-	5.	0:20
18.5.	2.	2.	2:00	1.6.	-	-	-
19.5.	-	-	-	2.6.	-	-	-
20.5.	-	2.	2:25	3.6.	-	-	-
21.5.	2.	2.	2:00	4.6.	-	5.	0:20
22.5.	2.	2.	2:30	5.6.	-	-	-

23.5.	2.	2.	2:25	6.6.	-	-	-
-------	----	----	------	------	---	---	---

Výše popsaná data ukazují, že pro redakci Událostí byly příspěvky týkající se případu týrání Kuřimi skutečně prioritou a to zejména v první polovině sledovaného období. Do headlines se dostala celkem v devíti případech, opět zejména v prvních čtrnácti dnech. Většinou zde však příspěvek byl na druhé pozici. Až na dvě výjimky ho tedy editoři nepovažovali za nejdůležitější zprávu dne. I zde však platí, že žádné jiné téma se ve sledovaném období nedostalo do headlines v tolika případech. Pro úplnost uvedu i nyní některé nejdůležitější příspěvky z headlines, týkající se jiných událostí.

Tabulka č.6.1.2. Ostatní témata Událostí ve sledovaném období

Datum	Popis padlinu	pořadí	relevancie
11.5.	Gordon Brown se bude ucházet o pozici britského premiéra	3.	2
12.5.	lékaři nemají dost specializovaných pracovišť na léčbu mrtvice	3.	3
15.5.	volání z ciziny v EU by mělo být levnější	1.	4
18.5.	ztráta dokumentů o Krejčířovi vyústila v odvolání státního zástupce	1.	3
21.5.	na příslušníky komunistické kontrarozvědky se nevztahují lustrace	1.	2
23.5.	vláda schválila reformu veřejných financí	1.	2
4.6.	do Prahy přilétá americký prezident George Bush	1.	2

Pořad Události trval ve sledovaném období přibližně 35 minut, přičemž tato délka v jednotlivých dnech vykazuje odchylky okolo jedné minuty. Za pořadem následovaly Události v regionu. Samotné Události zabývající se informacemi celostátního významu však trvají jen zmiňovaných 35 minut, v kterých redakce odvysílá přibližně 25 příspěvků. Průměrná délka jednoho z nich se pohybuje mezi minutou a dvěma minutami (první, nejdůležitější příspěvky jsou logicky delší).

Jak názorně ukazují data v tabulce, valná většina příspěvků týkajících se „Kuřimské kauzy“ nepřesáhla průměrnou délku, nebo ji jen mírně překročila. Největší časová stopáž byla zaznamenána u dvou příspěvků a to sice ze 14. května („Pátrání po Anně pokračuje“) a následný den, tedy 15. května („Pátrání po třináctileté Anně

z Kuřimi sílí“). V prvním případě bylo kauze věnováno 6 minut a 50 vteřin, zatímco v druhém 3 minuty a 40 vteřin.

Zvláštní je, že nejvíce času věnovali redaktoři kauze ve dnech, kdy se neobjevili prakticky žádné nové informace, nepovažujeme-li za vývoj událostí skutečnost, že 14. května zveřejnil server ceskamedia.cz přepis výpovědi Ondřeje Coufala (který je v příspěvku z onoho dne také hojně využit). Ani samotné příspěvky nepřinášejí příliš mnoho objevených informací – v uvedených dnech probíhá policejní pátrání po „Anně“. Naopak kolem 20. května, kdy se pomalu začíná vyjasňovat, že Anna nikdy neexistovala a její skutečná identita je Barbora Škrlová, věnují Události kauze méně času (zpravidla kolem dvou minut). Ke konci sledovaného období potom „kuřimskou kauzu“ z agendy vytlačí jiné události, zejména dlouho připravovaná návštěva amerického prezidenta George Bushe a události týkající se uprchlého podnikatele obviněného z daňových podvodů, Radovana Krejčíře.

6.2 Posouzení informační kvality z hlediska věcnosti a objektivit

Analýza ukázala, že redakce Událostí si ve většině případů dokázala udržet profesionální věcnost. Výjimkou je několik drobných případů, kdy byla tato profesní norma porušena. Za sledované období bylo zaznamenáno celkem šest příspěvků, v nichž nebylo dodržováno kritérium věcnosti. Obvykle však nešlo o závažné překročení.

Nejčastěji bylo zaznamenáno označování jednotlivých aktérů výrazy, které obsahují hodnotící konotaci.²⁴ Tyto výrazy se pak obvykle opakovali i v následujících dnech a byli v souvislosti s daným aktérem užívány opakovaně. Mám na mysli zejména označování Kláry Mauerové jako „trýznitelky“, což je stejný jev jako u Televizních novin. Podobně hned v příspěvku z 10. května („Osmiletý chlapec byl týrán vlastní matkou“) prohlásila redaktorka, že Ondřej Coufal byl vlastní matkou týrán za „malicherné dětské zlobení“. Nejen, že to redaktorka pochopitelně nemohla vědět, slovní spojení navíc obsahuje subjektivní posouzení.

Mezi další porušení věcnosti, které byly zaznamenány, patří například tyto:

²⁴ BARTHES, Roland. *Mytologie*. [s.l.] : [s.n.], 2004. 172 s.

„Mimořádně krutě týrala svého osmiletého syna a teď lituje“ (11. května)

„Případ, který v minulých dnech otrásl Českem.“ (12. května)

„Složité policejní manévry kvůli útěku třináctileté dívky z Klokánku byly zbytečné.“ (28. května)

Opět zde platí, že tato slovní spojení nemusí být nepravdivými výroky. Obsahují však redaktorův názor a hodnocení situace či postojů jednotlivých aktérů. Je však důležité znovu připomenout, že ve většině případů si redaktoři věcnost dokázali při práci udržet.

Zarážející poznatky však analýza objevila z hlediska posouzení objektivity jednotlivých příspěvků. Většina zpráv popisuje informace z více zdrojů a nabízí i pohled do obecné roviny problému, například o stavu týrání dětí v Česku, problém však byl zaznamenán v subjektivním způsobu referování o událostech ze strany redaktorů. Nejde zde jen o hodnotící soudy, jako ve výše popsaném zkoumání kritéria věcnosti, nýbrž o kompletní oddělení subjektivní redaktora od přípravy zprávy²⁵.

Hovořím zejména o implikacích, které autoři příspěvků často nabízejí. Jde o odhady dalšího vývoje událostí, které by byly vhodné v publicistickém pořadu, nikoliv ve zpravodajství. Přelomovým je zde příspěvek ze 14. května („Pátrání po Anně z rodiny týraného chlapce pokračuje“), který také obsahuje přepisy výpovědi Ondřeje Coufala ze serveru ceskamedia.cz. Příspěvek kromě jiného obsahuje tyto výroky:

„Brněnští policisté teď přesto tvrdí: malou Aničku najdeme, opatření jsou dostatečná.“

- věta implikuje, že opatření dostatečná nejsou

„Proč teď policisté působí zdánlivě klidně, když je dítě už třetí den nezvěstné? Žije malá Anička? Mají vyšetřovatelé informace o tom, že dívku po útěku ukrývá někdo z rodiny? Nic z toho nechtějí komentovat. Přesto jsou si svým úspěchem jisti.“

- věta díky částici „přesto“ implikuje, že když policisté nechtějí něco komentovat, za normálních okolností si nejsou jisti úspěchem

Příspěvek navíc obsahuje výpověď sestry Kláry Mauerové – Gabriely. Ta obviňuje vychovatelky z Klokánku z toho, že nerespektovaly varování její a ostatních příbuzných, že Anna uteče. Protistraně – v tomto případě vychovatelkám – však není dán prostor k reakci.

Podobné překročení kritérií zpravodajské objektivitě bylo zaznamenáno v příspěvku ze 17. května („Nově sestavený tým, který hledá Annu“). Ten obsahoval následující výrok z úst redaktora:

„Nebudeme se vyjadřovat, nic neřekneme, no comment. Šestý den kauzy už s novináři nemluví téměř nikdo. Přitom vyšetřovacích verzí a spekulací o tom, že se v případě týrání osmiletého Ondřeje a třináctileté Anny mohlo jednat o organizovaný zločin, je čím dál víc.“

- věta díky částici „přitom“ předpokládá, že policisté mají povinnost médiím vyvracet jejich vlastní spekulace.

Dále byl za problematický označen příspěvek z 24. května („Kateřina Mauerová je za mřížemi“), který shrnuje příběh Mauerové poté, co byla vzata do vazby. V příspěvku jsou však označeny jen dva zdroje informací a to navíc nepříliš relevantní. Jedna z nich je krátká výpověď mluvčí policie (jde o dvě věty), druhý je ministr Petr Nečas, který se vyjadřuje ke kauze z pohledu sociálního systému České republiky (opět dvě věty). Jinak je příspěvek založen na asynchronu redaktorky. Jde o postup vhodný do publicistického pořadu, ale nikoliv do zpravodajství veřejnoprávního média.

6.3 Důraz na emocionalitu a využívání narativních prostředků

Zpravodajská redakce České televize v referování o událostech v Kuřimi opakovaně akcentovala emotivní motivy těchto událostí. Často přitom užívala narativních prvků, i když v této fázi analýzy je jasné, že zdaleka ne v takové míře jako

redakce Televizních novin. I v tomto případě je však třeba poukázat na charakter událostí v Kuřimi. Jak už jsem upozornil v kapitole 5.3, vykazovaly tyto události prvky seriality, především díky opakujícím se aktérům a dlouhodobě se vyvíjejícímu ději.

Také redakce Událostí se rozhodla označovat aktéry „Kuřimské kauzy“ familiérními jmény a přezdívkami, které byly často spojené se stejnými přívlastky. Toto označování v průběhu kauzy postupně přešlo v přijatý stereotyp (který mimo jiné koreluje s označováním v jiných médiích, kromě TV Nova také s tištěnými médii). O Ondřeji Coufalovi tak příspěvky hovoří nejčastěji jako o „týraném Ondrovi“, Anna Mauerová je nazývána „malou Aničkou“ či „třináctiletou Aničkou“, z familiérního výrazu však redaktori často plynule přecházejí do neutrálního „Anna“. I redaktori České televize přezdívají Kateřinu Mauerovou „teta Kateřina“.

Analýza také často zaznamenala ze strany redaktorů snahu o zvýšení dramatičnosti za pomoci stylistických prostředků. V popisu událostí tak často dochází k vypouštění sloves nebo k tvorbě vět v přítomném čase. Děje se tak překvapivě i v těch příspěvcích, které nereferují o příliš aktuálních událostech, ale spíše shrnují dosavadní průběh celé kauzy.

Jako vhodný příklad užívání narativních postupů poslouží přepis prvního příspěvku, tedy z 10. května („Osmiletý chlapec byl týrán vlastní matkou“):

„Svázaný, nahatý, zavřený dlouhé hodiny v komoře bez oken a záchodu. Tak žil v posledních měsících osmiletý hoch z Kuřimi nedaleko Brna. Malý Ondřej leží nahý na betonové podlaze, izolepou je svázaný do kozelce a jídlo musí jíst ze země. Sledujete autentické záběry z domácí kamery, kterou do komůrky pod schody o velikosti dvakrát jeden metr dala trýznitelka osmiletého chlapce. Nutí ho jíst, řve na něj nadávky. Ondřej může na záchod jen do přistaveného kbelíku. Matka ho takto trestá za malicherné dětské zlobení. <záběr na souseda Mauerových Trdého> Tento muž pravděpodobně zachránil Ondřejovi život.“

Na uvedené ukázce je jasně patrná tendence v užívání zmiňovaných stylistických prostředků. Kromě toho však také ukazují tendenci k bulvarizaci. Nejde zde o zkreslování faktů, dramatický ráz je však užíván ke zvýraznění těch prvků událostí,

kteře nejsou pro diváka relevantní, mají však skandalizační náboj. Dochází tu tak ke zřetelnému porušení Kodexu ČT a tedy i k porušení role veřejnoprávní televize.

Také redakce Událostí musela logicky referovat o uniknutí výpovědi Ondřeje Coufala do médií skrze portál ceskamedia.cz, činila tak především ke zdůraznění emocionality. Text, který je přepisem Coufalových slov, čte redaktorka. Pro větší srozumitelnost jsou záběry doplněny titulky.

Ke stejnému jevu, jako v případě předchozí ukázky, dochází ve sledovaném období opakovaně, především v prvních čtrnácti dnech. Výrazné je to především v příspěvku z 15. května („Pátrání po třináctileté Anně“). Ten je dokonce moderátorem uveden se slovy: *„Ted' uvedu reportáž, do které naši pracovníci do poslední chvíle zpracovávali materiál“* Sama tato věta zvyšuje dramatickosti situace, protože naznačuje, že události byly natolik důležité, že redaktorům stálo za to pracovat na nich do poslední chvíle. Samotný příspěvek zní potom takto:

„Den pátrání číslo čtyři, policejní stopa číslo jedna, Anička se bojí lidí, živá, či mrtvá je proto někde v lese, úkol pro policisty je tak jasný, najít ji. <kamera sleduje policistku, oba prochází lesem – podtrhuje narativní prve> Běžte doleva, pravá strana zpomalit, pojd'te blíž k sobě, pokyny policistů při dnešním pátrání v rojnicích. Šedesát mužů pět hodin v terénu, výsledek - nula. Policejní stopa číslo dvě - Aničku skrývá někdo z příbuzných, někdo, kdo ji z pátku na sobotu pomohl z tohoto pokoje, kde nocovala s dalšími třemi dětmi, utéct. Argument pro tuto verzi, složitý mechanismus, jakým se okno v místnosti otevírá. Zaměstnanci Klokánku se shodují, malá dívka by to sama nedokázala.“

Stejný postup se opakuje ještě v příspěvku z 18. května („Pátrání po třináctileté Anně z Klokánku nekončí“) a 23. května („Synové Kláry Mauerové zůstanou v Klokánku“).

Opět jde o identické znaky jako vypouštění sloves či vyprávění v přítomném čase. Za zmínku potom stojí především příspěvek z 24. května („Klára Mauerová je za mřížemi“), který nejen, že narativních prostředků využívá, ale je na nich přímo postaven. Jak už jsem zmínil v kapitole 6.2, tento příspěvek je především komentářem k příběhu Mauerové, který postrádá dostatečné uvedení zpravodajských zdrojů:

„Čtrnáct dní svobody oproti sestře navíc. To je příběh Kateřiny Mauerové. Končí. Otázka, zda během tak dlouhé doby zatím neovlivnila svědky, zůstává. Chronologicky: 10. květen - zatčena Klára Mauerová, obviněna z týrání, později ze zbavování osobní svobody. Stejný den osmiletý Ondřej okamžitě osvobozen, odvezen do centra Klokánek, pak do nemocnice. Dnes, 24. květen "zatýkáme i vás," slyší od policistů sestra matky trýznitelky. Zdůvodnění jediné, o věznění Ondřeje žena prý věděla, nebránila mu, naopak sestře při zákroku policie pomáhala a vlastním tělem bránila, aby se policisté k Ondřejovi dostali.

Druhou linii příběhu teď rozvíjí ministerstvo práce a sociálních věcí. "Žalujeme jednoho neznámého pachatele, žalujeme druhého neznámého pachatele," oznamuje ministr Petr Nečas novinářům. První trestní oznámení je za únik doslovného přepisu výslechu týraného Ondřeje. Druhým reaguje ministr na internetovou stránku, která vše zveřejnila. Paradox ministra Nečase - apeluje na média, aby už dále neuváděla konkrétní osobní údaje, včetně jména týraného chlapce, přesto sám na živě vysílané tiskové konferenci takový údaj zmíní.“

5.4 Užití audiovizuálních výrazových prostředků

Ve zpravodajství Událostí ČT bylo stejně jako v případě Televizních novin zaznamenáno několik opakujících se záběrů, které byly ve sledovaném období užívány opakovaně. Stejně tak se opakují významy, které jsou jednotlivými audiovizuálními prvky popisovány.

Na první pohled nejvýraznější je opakované zařazování záběrů nahého Ondřeje Coufala, které elektronickou chůvičkou zachytil a natočil soused Mauerových Trdý. Je důležité zopakovat, že záběry zachycují Coufala v dehonestující pozici, zavřeného v komoře přímo během týrání svou vlastní matkou. Záběry jsou navíc v takzvaném nočním módu, což přispívá k jejich dramatickosti.

Z celkového počtu dvaceti příspěvků, které se týkaly Kuřimské kauzy, byly záběry z elektronické chůvičky použity ve třinácti případech. Z toho sedm z nich bylo v prvních pěti dnech. Na stříhové skladbě Událostí zarazí především, že záběry z chůvičky užívala i v případech, kdy by se bez nich obešla. Pro vysvětlení uvádím příklady významů, které doprovázejí zobrazení těchto záběrů:

- ...co matka udělala svému dítěti
- když policisté osvobozovali Ondřeje...

- ...osmiletý Ondřej...
- *A jak jsou na tom další dvě děti trýznitelky Mauerové?*

Redakce navíc záběry užívala v hojné míře i v druhé polovině sledovaného období, kdy už „Kuřimská kauza“ postupně ztrácela na důležitosti v agendě pořadu (viz kapitola 6.1). Nejčastěji je užíván záběr, kdy Mauerová Coufala nutí sníst zbytky jídla popadané na zem se slovy: „Buď ticho a žer, tady to nebude.“ Na rozdíl od Televizních novin je zde záběr doplněn titulky, pro případ, že by diváci Mauerové nerozuměli.

Nejvíce zarážející je ovšem forma užití záběrů z chůvičky v příspěvku z 31. května („Kláře Mauerové hrozí až dvanáct let vězení“). Zatímco ve všech ostatních příspěvcích editoři striktně zakrývali Coufalův obličej, nyní je zřetelně vidět jeho tvář. Takové zobrazení je možné interpretovat jako porušení občanského zákoníku.



Obrázek č. 6. 4. 1. Záběr Ondřeje Coufala s odhaleným obličejem

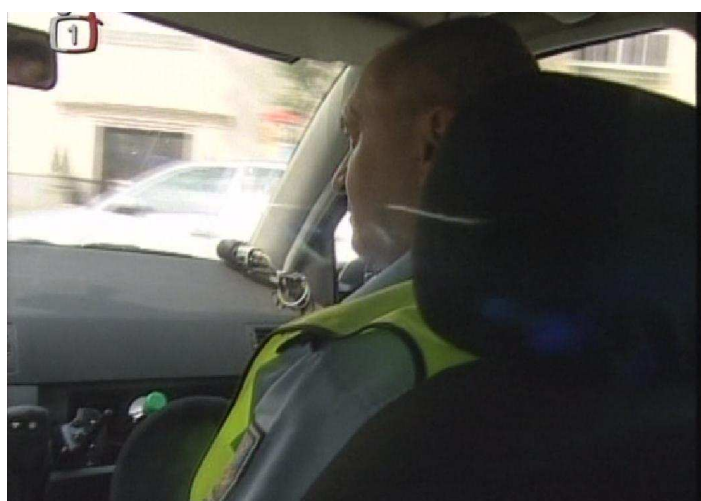
Záběry z chůvičky se stejně jako v případě analýzy Televizních novin opakují pravidelně po celou délku sledovaného období. Často se objeví i několikrát během jediného příspěvku a v několika příspěvcích bylo zaznamenáno, že tyto záběry tvoří až polovinu z celkového obrazového materiálu.

Další z často užívaných záběrů je vyobrazení Kláry Mauerové u soudu. Jde o záběr, který silně užívala také redakce Televizních novin a zachycuje Mauerovou ve vazební síni krátce po zatčení, přičemž v její tváři je znát silné emocionální

rozpoložení. Tento záběr (fotografie viz kapitola 5.4) byl užit celkem osmkrát, z toho jen třikrát v prvních pěti dnech. Často je připojován k významům jako „trýznitelka“, „matka“ nebo logicky ve chvílích, kdy padne jméno Mauzerové.

Stereotyp v užívání těchto obrazových materiálů je nabourán hlavně po krátkou část sledovaného období, kdy se hlavní pozornost médií zaměřovala na pátrání po Anně Mauzerové (šlo o periodu mezi 12. a 18. květnem). Tehdy sloužila většina záběrů k reprezentaci skutečnosti, že policisté se snaží domnělou dívku nalézt.

Už v příspěvku z 13. května („Celostátní pátrání po třináctileté Anně“) můžeme zaznamenat záběry zachycené kameramany přímo z pátrání. Invenci redakční tým prokázal následující den („Pátrání po Anně z rodiny týraného chlapce pokračuje“), kdy se kameraman připojil k policejní hlídce a cestoval s ní v autě při pátrání v Brně. Výsledkem jsou neotřelé záběry, které v příspěvku ovšem slouží k reprezentaci názoru, že policisté nedělají dostatek (synchrony jako: „*Proč policisté působí zdánlivě klidně, když už je dítě třetí den nezvěstné?*“).



Obrázek č. 6. 4. 2. Záběry z policejního pátrání po „Anně“

Velkou část stopáže zmiňovaného příspěvku zabírají také archivní záběry z roku 2001. Ty zobrazují tehdejší pátrání po sourozencích Vosmanských (dvě ztracené děti, které byly po čtyřech měsících pátrání nalezeny mrtvé) a podporují tak redaktorovu tezi, že případ Anny Mauzerové by mohl dopadnout stejně tragicky. Na archivních záběrech jsou navíc vidět stovky pátrajících policistů. Tyto záběry jsou

přímo konfrontovány s těmi současnými, na kterých se objevují policisté v malých skupinkách do deseti lidí.

Po vyhlášení pátrání bylo také hojně využíváno fotografie Barbory Škrlové (resp. Anny Mauerové), která se podobně jako v Televizních novinách stala jedinou možností reprezentace její osoby a je tak užívána pokaždé, když je o „Anně“ či „Aničce“ zmínka.

Zajímavý obrazový materiál tvoří příspěvek z 18. května, kdy policie začíná kvůli případu prohledávat brněnské byty. Příspěvek je sám o sobě připraven reportážní formou, což záběry jen podtrhují. Redaktoři zachytili předešlé noci několik policistů přímo v akci na brněnských ulicích. Samotný fakt, že záběry zachycují policisty během noční akce, podtrhuje dramatickost situace. Ten samý obrazový materiál je poté užíván pravidelně jako reprezentace policejního pátrání. Konkrétně bylo jeho užití zaznamenáno ještě čtyřikrát.



Obrázek č. 6. 4. 3. Záběry z prohledávání brněnských bytů Policií ČR

Výše zmiňované záběry redaktoři a editoři Událostí užívali také při referování o druhé linii celé kauzy – jejím společenském dopadu. Jak už bylo výše několikrát popsáno, události v Kuřimi způsobily odezvu také na straně některých státních institucí, které se hromadně začaly zamýšlet nad kvalitou právní ochrany dětí v České republice. Užívání záběrů nahého Ondřeje Coufala v této souvislosti je možné označit za problematické.

Podivné bylo také zobrazení reakce ministerstva pro lidská práva, které 21. května pořádalo k věci tiskovou konferenci. Záběrová skladba tu není příliš

pochopitelná. Její velkou část tvoří záběry zachycené elektronickou chůvičkou a záběry plačící Kláry Mauerové. Zbytek zobrazuje novináře čekající na příchod ministryně Džamily Stehlíkové.



Obrázek č. 6. 4. 4. Záběry z tiskové konference ministryně Džamily Stehlíkové

Také v audiovizuálním jazyce Událostí převládá polodetail, i když s mnohem menší převahou oproti Televizním novinám. Častěji je užíváno celku a detailu. I zde platí, že celky jsou užívány především pro zobrazování místa děje, nejčastěji budovy. Naopak detaily jsou užívány pro zobrazování předmětů, například kresby Anny Mauerové nebo prepis výpovědí Ondřeje Coufala.

Obrazová složka Událostí je na první pohled více statická, méně rozkolísaná. I zde je užíván transfokátor, ovšem mnohem výjimečněji. Kameraman Událostí si skutečně rozmyslí, než zaměří divákovu pozornost z celku na konkrétní objekt a činí tak mnohem pomaleji. Téměř se zde nevyskytuje kombinace transfokátoru a pohybu kamery – kameraman volí obvykle buď jedno, nebo druhé. Z hlediska estetického vnímání jistě není přehnané tvrdit, že obrazová složka Událostí působí přehledněji a střízlivěji.

To samé platí pro rychlost stříhové skladby. Záběry se střídají pomaleji, průměrná délka záběru se pohybuje mezi dvěma a třemi vteřinami. Také zde jsou záběry za sebe řazeny logicky dle záběrové triády.

7. POROVNÁNÍ POZNATKŮ ANALÝZY

Empirické porovnání ukázalo, že přístup redakce Událostí a redakce Televizních novin k událostem v Kuřimi nebyl v žádném ohledu zásadně odlišný. Ani jazyková, ani audiovizuální složka obou sledovaných relací se nelišily natolik, aby bylo možné je od sebe se stoprocentní jistotou rozeznat. Zaznamenány byly vzájemné odchylky v rámci jednotlivých sledovaných okruhů.

V rámci zkoumání postavení „kuřimské kauzy“ ve zpravodajské agendě obou televizí vyšlo najevo, že pro redakci Televizních novin šlo o důležitější událost. Přestože pro oba pořady platí, že žádné jiné události nebylo ve sledovaném období věnováno tolik prostoru, Události zařadily „kuřimskou kauzu“ na první místo (jak v celkovém pořadí tak v headlines) pouze dvakrát. Televizní noviny ji oproti tomu umístily na první místo v headlines hned pětkrát. Celkovým počtem příspěvků však překvapivě převýšily Události svého komerčního konkurenta. Na prvním okruhu veřejnoprávní televize bylo „kuřimské kauze“ věnováno 20 příspěvků, zatímco Televizní noviny jí věnovaly 18 příspěvků.

Posouzení věcnosti a objektivitě zaznamenalo u obou televizních stanic větší rozdíly, přestože ve výsledku převládají společné rysy. Obě redakce například silně inklinovali k užívání podobných, často stejných přívlastků a hodnotících označení, které odporovaly kritériu věcnosti. Například Kláru Mauerovou obě zpravodajské relace shodně označovaly za „trýznitelku“ či o celé události referovaly jako o „otřesném případě“. Větší porušení kritéria věcnosti bylo zaznamenáno u televize Nova. Naopak větší porušení objektivitě bylo zaznamenáno u Událostí ČT. Vzhledem k tomu, že se obě tyto zpravodajská kritéria v mnoha rysech překrývají, však není vhodné vyvozovat zde konkrétní závěry (to byl ostatně důvod, proč byla obě kritéria zařazena do jednoho zkoumaného okruhu). Redaktoři obou televizí často nedokázali oddělit subjektivní pohled od faktické stránky událostí v Kuřimi.

Obě redakce také hojně užívaly narativních postupů a soustředily se na emocionální rovinu událostí, což lze vysvětlit silným prvkem seriality v charakteru událostí, ale také příklonem k bulvárnímu způsobu referování o nich. Především užívání familiérních přezdívek jako „Anička“, „malý Ondra“ nebo „teta Kateřina“ je pro obě relace společným rysem. Více stylistických narativních prvků však

jednoznačně užívala redakce Událostí, u níž bylo zaznamenáno vypouštění přísudku, užívání holých vět v přítomném čase a dalších dynamických jazykových postupů.

Až nápadně malý rozdíl mezi oběma redakcemi zaznamenala analýza u užívání audiovizuálních prostředků. Používání stejných záběrů je pochopitelně logickým jevem, neboť obě televize mohli jen stěží nalézt jiné objekty snímání. Zajímavé je však, že editoři obou redakcí užívali stejné postupy při vytváření finální záběrové skladby. Ty samé záběry tak slouží k reprezentaci stejných významů, jsou užívány se stejnou frekvencí a ve stejnou dobu sledovaného období. Jak již bylo řečeno v kapitole 6.4, Události se liší především střízlivější vizuální složkou, tedy pomalejším střihem a méně pohyblivými záběry. Stejně tak lze některý postup redaktorů označit v porovnání s Televizními novinami za inovativní (natáčení v terénu s policejní hlídkou, užití archivních záběrů z případu sourozenců Vosmanských, noční natáčení během domovních prohlídek apod.).

8. ZÁVĚR

Období, které sledovala analýza, se nacházelo právě v době, kdy byly České televizi coby veřejnoprávnímu médiu významně omezeny zisky z reklamy, když od 1. ledna 2007 byl objem reklamy omezen z procenta denního vysílání na půl procenta. Jedním z cílů tohoto kroku bylo snížení závislosti České televize na žebříčcích sledovanosti a tedy i posílení záruky plnění veřejné služby. Jak analýza ukázala, zpravodajství veřejnoprávní televize se až příliš mnoho podobalo zpravodajství nejsilnější komerční televize a v souladu s ní se plně soustředila na sledování „kuřimské kauzy“.

Nalézt příčiny této podobnosti bude zřejmě na někom jiném, osobně bych si však troufl odhadnout, že více než sledovanost bude na vině obecná soutěživost mezi dvěma nejsilnějšími zpravodajskými pořady, která namísto rozmanitosti přináší konvergenci. Jistou roli zřejmě hrál a hrát bude také malý mediální trh v České republice, který si zvláště v televizním odvětví musí vystačit s malým počtem pracovníků.

Skutečnost, že si jsou způsoby referování o „kauze Kuřim“ natolik podobné není nutné vnímat pouze negativně z hlediska plnění úlohy veřejnoprávní televize. Lze předpokládat, že obě televize se ovlivňují navzájem a tudíž stejně jako redakce zpravodajství České televize cítí povinnost soutěžit s TV Nova v referování o skandálních událostech, tak i redakce Televizních novin považuje za důležité informovat například o reformě veřejných financí (což se skutečně během sledovaného období projevilo). Lze pochopitelně jen spekulovat o tom, jak by zpravodajské pořady vypadaly bez existence veřejnoprávního sektoru. V tuto chvíli je však možné prohlásit, že televize Nova i přes své téměř nulové omezení nevyužila plný potenciál – například užívání narativních prostředků si lze představit i v mnohem větší a skutečnost více deformující podobě.

Letmý pohled na agendu jiných médií, včetně těch tištěných, která bývají považována za méně náchylná k bulvarizaci²⁶, však naznačuje, že neschopnost obou redakcí oddělit skutečně relevantní informace od těch méně relevantních, nelze svádět jen na média. Fascinace celé společnosti touto kauzou má zřejmě hlubší kořeny, jejichž odhalení je spíše sociologickou otázkou než aby mohla být uspokojivě vysvětlena mediální analýzou.

9. RESUMÉ

Obsahem bakalářské práce „Komparace zpravodajství České televize a televize Nova o kauze Kuřim“ je popis průběhu a výsledků kvalitativní srovnávací analýzy mezi hlavními zpravodajskými relacemi obou televizí.

Práce je členěna systematicky podle okruhů zkoumání. Analýza zkoumala nejprve postavení kauzy ve zpravodajské agendě obou pořadů. Dalším okruhem bylo na zkoumání plnění normativních žurnalistických kritérií. Dále se analýza zabývala posouzením tendence obou redakcí k užívání narativních prvků, resp. ke zvýraznění emocionální roviny událostí, o kterých referují. Nakonec zkoumala způsob užívání audiovizuálního jazyka s přihlédnutím k jeho vizuální složce.

²⁶ POSTMAN, Neil. *Ubavit se k smrti*. [s.l.] : [s.n.], 1999. 192 s.

Výsledky výzkumu jsou prezentovány pro každou zpravodajskou relaci zvlášť a navzájem konfrontovány v následující kapitole.

Ze závěrů zkoumání vyplývá, že obě sledované zpravodajské relace užívaly stejných metod, prostředků a jazykových prvků. Stejně tak se v pokrývání „kuřimské kauzy“ soustředili na téměř identickou agendu. Samy události v Kuřimi byly pro obě televize hlavní zprávou ve sledovaném období.

Z uvedených zjištění vyplývá, že Česká televize v pokrývání „kauzy Kuřim“ neplnila dostatečně úlohu veřejné služby tak, jak ji definuje zákon.

10. SUMMARY

The content of bachelor thesis „Comparison of News Coverage of Kuřim Cause in Czech Television and Nova TV“ is description of the process and results of qualitative research of two main news reports of both televisions.

The work is systematically structured in order of spheres of research. At start, the analysis has explored the position of the cause in news agenda of both programs. Another sphere of research was looking at filling normative standards of journalism. As next it explored the trend of both editorial staffs of using narrative codes, or emphasizing an emotional level of events. At last the research investigates the use of audiovisual language, with regard to its visual part.

Results of the research are presented separately for each news report and are confronted in the following chapter.

From conclusions of the research appears, that both monitored news reports were using same methods, means and language instruments. They also focused at almost identical agenda in the coverage of Kuřim cause. Events in Kuřim were for both televisions most important news in monitored period.

From these findings results, that Czech television was not able to follow the mission of public medium in the coverage of Kuřim cause.

8. SEZNAM POUŽITÉ LITERATURY

Literatura

BARDOEL, Johannes, D'HAENENS, Leen. Reinventing public service broadcasting in Europe. *Media, Culture and Society*. 2008, vol. 30, no. 3, s. 337-355.

BARTHES, Roland. *Mytologie*. [s.l.] : [s.n.], 2004. 172 s.

BELL, Allan. *The Language of News Media*. [s.l.] : Blackwell, 1991. 296 s.

BERKOWITZ, Daniel. Refining the gatekeeping metaphor for local television news. *Journal of Broadcasting & Electronic Media*. 1990, no. 34, s. 55-68.

JIRÁK, Jan, BURTON, Graeme. *Úvod do studia médií*. [s.l.] : [s.n.], 2001. 392 s.

LANGER, Jonh. *Tabloid Television. Popular Journalism and the 'Other News'*. [s.l.] : [s.n.], 1998. 200 s.

LOKŠÍK, Martin. Televizní zpráva a televizní zpravodajství. In *Zpravodajství v médiích*. [s.l.] : [s.n.], 2005. s. 156.

MACHILL, Marcel, KÖHLER, Sebastian, WALDHAUSER, Markus. The Use of Narrative Structures in Television News. *European Journal of Communication*. 2007, vol. 22, no. 2, s. 185-205.

MCQUAIL, Denis. *Úvod do teorie masové komunikace*. Praha : Portal, 1999. 447 s

OSVALDOVÁ, Barbora. Zpráva. In *Zpravodajství v médiích*. [s.l.] : [s.n.], 2005. s. 156.
zákon č. 40/1964 Sb., občanský zákoník, §11

POSTMAN, Neil. *Ubavit se k smrti*. [s.l.] : [s.n.], 1999. 192 s.

REIFOVÁ, Irena, et al. *Slovník mediální komunikace*. [s.l.] : [s.n.], 2004. 328 s.

SCHULZ, Winfried. Informační kvalita a její měření. In *Analýza obsahu mediálních sdělení*. [s.l.] : [s.n.], 2005. s. 50-68.

STRAUSS, Anselm, CORBINOVÁ, Juliet. *Základy kvalitativního výzkumu*. [s.l.] : [s.n.], 1999. 198 s.

TRAMPOTA, Tomáš. *Zpravodajství*. [s.l.] : [s.n.], 2006. 191 s.

WEMBER, Bernward. Wie informiert das Fernsehen? : Ein Indizienbeweis. *List*. 1983, N. 3, s. 189.

Prameny

digitální archiv Fakulty sociálních věd UK

Etický kodex novináře [online]. 2008 [cit. 2009-05-08]. Dostupný z WWW: <http://syndikat-novinaru.cz/index.php?web=1&main=5□=36&main_tit=Etika&sub_tit=Eticky_kodex>

Mladá fronta Dnes.

Kodex ČT [online]. 1996-2009 [cit. 2009-05-04]. Dostupný z WWW: <<http://www.ceskatelevize.cz/ct/kodex/index.php>>.

Kuřimská kauza bude mít patrně dohru u Nejvyššího soudu [online]. 2009 [cit. 2009-05-15]. Dostupný z WWW: <<http://www.ceskenoviny.cz/zpravy/kurimska-kauza-bude-mit-patrne-dohru-u-nejvyssiho-soudu/374758>>

zákon č. 40/1964 Sb., občanský zákoník

zákon č. 231/2001 Sb., o provozování rozhlasového a televizního vysílání

zákon č. 304/2007 Sb., kterým se mění některé zákony v souvislosti s dokončením přechodu zemského analogového televizního vysílání na zemské digitální televizní vysílání

zákon č. 483/1991 Sb., o České televizi

SEZNAM PŘÍLOH

Příloha č.1: Seznam příspěvků týkajících se „Kuřimské kauzy“

Příloha č.2: Seznam obrazových materiálů bakalářské práce

PŘÍLOHY

Příloha č.1: Seznam příspěvků týkajících se „Kuřimské kauzy“

Televizní noviny

- 10. 5. 2007 Otřesný případ týrání v Kuřimi
- 11. 5. 2007 Žena z Kuřimi ve vazbě
- 12. 5. 2007 Chlapec z Kuřimi v nemocnici, dívka uprchla z Klokánku
Minulost třináctileté Aničky je velká neznámá
- 13. 5. 2007 Záhadná rodina trýznitelky
Na webu ceskamedia.cz se objevily protokoly z výslechu
- 14. 5. 2007 Pokračuje pátrání po třináctileté Aničce, Kateřina byla propuštěna
Minulost Aničky není jasná
- 15. 5. 2007 Policisté stále pátrají po malé Aničce
- 17. 5. 2007 Policisté stále pátrají po Aničce, lékaři tvrdí že jde o velice inteligentní dívku
- 18. 5. 2007 Brno: prohlídky bytů kvůli Aničce
- 19. 5. 2007 Kdo je Anička?
- 20. 5. 2007 Šabatová hájí zájmy rodiny
- 21. 5. 2007 Jména a snímky dětských obětí by se neměly dál zveřejňovat
Další záhada v pátrání po třináctileté Aničce
- 22. 5. 2007 Případ týrání se komplikuje
- 23. 5. 2007 Pátrání po Barboře Škrlové
- 24. 5. 2007 Nově stíhána i teta Kateřina
- 26. 5. 2007 Brno: teta Kateřina ve vazbě
- 28. 5. 2007 Anička nebyla Anička
- 31. 5. 2007 Další informace v případě týraného Ondřeje
- 4. 6. 2007 Pátrání směřuje k sektě

Události ČT

- 10. 5. 2007 Osmiletý chlapec byl týrán vlastní matkou
- 11. 5. 2007 Soud poslal do vazby ženu, která týrala své děti
- 12. 5. 2007 Další vývoj v případě týraného chlapce v Kuřimi

- 13. 5. 2007 Celostátní pátrání po třináctileté Anně
- 14. 5. 2007 Pátrání po Anně z rodiny týraného chlapce pokračuje
- 15. 5. 2007 Pátrání po třináctileté Anně
- 16. 5. 2007 Případ třináctileté Anny se dále komplikuje
- 17. 5. 2007 Nově sestavený tým, který hledá Annu
- 18. 5. 2007 Pátrání po třináctileté Anně z Klokánku nekončí
- 20. 5. 2007 Příběh týraného Ondry a Anny odhalil bílá místa v zákonech
- 21. 5. 2007 Změny v informování o kauzách týraných dětí
- 22. 5. 2007 Další zvrat v případě ztracené Aničky
- 23. 5. 2007 Synové Kláry Mauerové zůstanou v Klokánku
- 24. 5. 2007 Kateřina Mauerová je za mřížemi
- 25. 5. 2007 Státní zastupitelství chce poslat Kateřinu Mauerovou do vazby
- 26. 5. 2007 Kateřina Mauerová byla vzata do vazby
- 27. 5. 2007 Nové instituce na ochranu dětí
- 28. 5. 2007 Třináctiletá Anna v Klokánku nikdy nebyla
- 31. 5. 2007 Kláře Mauerové hrozí až dvanáct let vězení
- 4. 6. 2007 Policisté prý informace o týraném Ondrovi nepředali

Příloha č.2: Seznam obrazových materiálů bakalářské práce

Tabulka č. 5. 1. 1 Postavení „Kuřimské kauzy“ ve zpravodajské agendě Televizních novin

Tabulka č. 5. 1. 2. Ostatní témata Televizních novin ve sledovaném období

Obrázek č. 5. 4. 1 Záběr Ondřeje Coufala pořízené elektronickou chůvičkou

Obrázek č. 5. 4. 2 Záběr Ondřeje Coufala pořízené elektronickou chůvičkou

Obrázek č. 5. 4. 3. Záběr Kláry Mauerové ve vazební síni

Obrázek č. 5. 4. 4. Údajná fotografie Anny Mauerové

Obrázek č. 5. 4. 5. Fotografie Barbory Škrlové

Obrázek č. 5. 4. 6. Záběr na dům Mauerových v Kuřimi

Tabulka č.6.1.1 Postavení „Kuřimské kauzy“ ve zpravodajské agendě Událostí

Tabulka č.6.1.2. Ostatní témata Událostí ve sledovaném období

Obrázek č. 6. 4. 1. Záběr Ondřeje Coufala s odhaleným obličejem

Obrázek č. 6. 4. 2. Záběry z policejního pátrání po „Anně“

Obrázek č. 6. 4. 3. Záběry z prohledávání brněnských bytů Policií ČR

Obrázek č. 6. 4. 4. Záběry z tiskové konference ministryně Džamily Stehlíkové